

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 22.12.2006
COM(2006) 862 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK,
AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS
BIZOTTSÁGNAK, A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK ÉS AZ
EURÓPAI KÖZPONTI BANKNAK**

Az euro-bankjegyek és -érmék öt éve

{SEC(2006) 1786}

1. BEVEZETÉS

Az eurót 1999. január 1-jén tizenegy tagállam vezette be közös valutájaként, majd 2001. január 1-jén Görögország is. A mindennapi életben e jelentős esemény bizonyos mértékben észrevétlen maradt, mivel a tizenkét érintett ország lakosai a fizetési műveletekben továbbra is nemzeti bankjegyeket és érméket használtak. 2001 végéig az eurót csak számlapénzként, például euróban denominált csekkok vagy banki átutalások esetében lehetett használni, noha kezdetben kevesen éltek e lehetőséggel.

2002. január 1-jétől forgalomba hozták az euro-bankjegyeket és -érméket, így az euro kézzelfogható valósággá vált az euro-övezet több mint 300 millió lakosa számára, akik összességében mintegy 300 milliárd lakossági fizetési műveletet hajtanak végre évente, ennek több mint 80%-át készpénzben. Zökkenőmentes és jól előkészített átmenetet követően majdnem megháromszorozódott a kint lévő bankjegyek teljes értéke (a 2002. januári 221 milliárd euróról 2006 végén 595 milliárd euróra), miközben az érméké mérsékeltebben nőtt (a 2002. január 1-jei 13 milliárd euróról 17,6 milliárd euróra)¹.

Az euróhoz az azt fizetési műveletek és/vagy megtakarítás céljából használó szomszédos – vagy turisták által kedvelt – országok és régiók állampolgárai is hozzászokhattak. Az Európai Központi Bank (EKB) becslése szerint értékben az euro-bankjegyek 10–20%-a az euro-övezeten kívül van forgalomban.

Figyelembe véve, hogy a lakosságnak nemcsak a korábbi törvényes fizetőeszköztől jellemzően eltérő címlapszerkezetű euro-bankjegyeket és -érméket kellett megszokniuk, hanem az új árat és értékeket is, az euro-készpénzt jól fogadták a tizenkét euro-övezeti országban.

A Bizottság szolgálatainak e közleményhez csatolt munkadokumentuma bővebb tájékoztatást ad a közleményben tárgyalt fő kérdésekről.

2. A TÁJÉKOZTATÁS TOVÁBBRA IS DÖNTŐ FONTOSSÁGÚ

A Bizottság által gyűjtött felmérési adatok² szerint egyes területeken még mindig szűkösek az euróra vonatkozó ismeretek. Más területeken téves elképzelések terjedtek el. Ezért meg kell erősíteni az európai uniós nyilvánosság euróval kapcsolatos tájékoztatására irányuló erőfeszítéseket.

Az euro észrevétlen előnyei

Az euro-övezeti polgárok nagy része nincs tudatában az euro egyes konkrét előnyeinek. Például az euro-övezeti polgároknak csak mintegy a negyede vagy annál is kisebb része (23%) tudja, hogy az euro-övezetben történő bankkártyás készpénzfelvételt, bankkártyás fizetést (27%) és banki átutalást (16%) nem terheli külön díj vagy költség.

¹ Az Európai Központi Bank adatai alapján. A legfrissebb adatok 2006. októberiek.

² Lásd a 2006. szeptemberi 193. Eurobarométer gyorsfelmérést, „Az euro-övezet öt évvel a közös európai valuta bevezetése után” és a 2006. szeptemberi 191. Eurobarométer gyorsfelmérést, „Az euro bevezetése az új tagállamokban”.

Még nagyobb szükség mutatkozik a tájékoztatásra az euro-övezethez a jövőben csatlakozó új tagállamokban, ahol az emberek nagy része rosszul tájékozottnak véli magát. A közvéleménykutatások ugyanakkor egyre azt mutatják, hogy a rosszul tájékozott polgárok tartanak leginkább az euro bevezetésétől.

Tartósan fennmaradó téves elképzelések

Más területeken tartósan fennmaradtak téves elképzelések. Például az euro-övezetben a válaszadók nagy többsége (93%) úgy véli, hogy az euro növelte az árakat. Ez a téves elképzelés áttért az euro-övezethez a jövőben csatlakozó országokra is, mivel a tíz nemrégiben csatlakozott tagállam válaszadóinak átlagosan 45%-a úgy véli, hogy az euro jövőbeni bevezetése országában magasabb inflációhoz vezet majd. Ezt nem támasztják alá az EKB adatai, amelyek szerint az euro-övezeti éves infláció az euro 1999-es bevezetése óta 2,4% alatt volt.

A párhuzamos árfeltüntetés kedvezőtlen hatásokkal járhat

Ugyanazon felmérési adatok az euro-szemléletű gondolkodás folyamatos, noha meglehetősen lassú elterjedését mutatják. A napi rendszeres vásárlások esetében az euro-övezeti lakosság egyértelmű többsége (57%) euróban számol, míg öt ember közül egy még mindig a korábbi nemzeti valutában gondolkodik. A nagyértékű egyszeri vásárlások, például autó- vagy házvétel esetében még mindig többen számolnak a korábbi nemzeti valutában (átlagban 40%), mint euróban (csupán 29%).

Az euróhoz való mentális alkalmazkodás öt éve után a Bizottság csupán megerősíteni tudja korábbi ajánlását³, miszerint az euro-övezetben még mindig előforduló párhuzamos árfeltüntetés gyakorlatát a lehető leghamarabb be kell fejezni (kivéve Szlovéniában). A párhuzamos árfeltüntetés az átmenet korai szakaszában segíti a fogyasztókat, de később kedvezőtlen hatásokkal járhat, mivel megkönnyíti, hogy a fogyasztók továbbra is a nemzeti valutában számoljanak, ezáltal késlelteti a mentális alkalmazkodást az új árakhoz és értékekhez.

3. EURO-BANKJEGYEK ÉS -ÉRMÉK – A JÖVŐ KILÁTÁSAI

3.1. Az általános keret

Az euro-bankjegyek és -érmék minden euro-övezeti országban törvényes fizetőeszközök. Az euro-bankjegyek gyártásának és kibocsátásának kizárólagos felelőssége az EKB-hez tartozik. Az EK-Szerződés az euro-érmék tekintetében másként rendelkezik, így ezek gyártásáért és kibocsátásáért az EKB helyett a tagállamok felelősek, ez magyarázza, hogy az euro-érméknek miért vannak nemzeti jellegzetességei. Az euro-bankjegyeket és -érméket minden euro-övezeti országban a nemzeti központi bank hozza forgalomba.

Az euro-érmék gyártását nemzeti szinten tervezik és szervezik, rendszerint az adott ország nemzeti pénzverdijének felelősségi körében, kivéve a pénzverde nélküli országokat, amelyek az érméket más gyártóktól rendelik.

³ Lásd: COM(2002) 747 végleges, 2002.12.19., „Az euro-bankjegyek és -érmék bevezetése: az első év”.

Az euro-bankjegyek és -érmék között különbség van az euro-készpénz kibocsátásából származó monetáris bevétel tekintetében is (lásd a 3.5. pontot), amelyet a bankjegyek esetében az euro-rendszer, az érmék esetében a tagállamok szednek be.

3.2. Euro-bankjegyek és -érmék a jövőben – jövőbeli módosítások és esetleges javítások

Az euro-bankjegyek és -érmék minősége, megbízhatósága és könnyen kezelhetősége folyamatos javítási törekvések tárgya. A megtalált hamis euro-bankjegyek és -érmék száma a forgalomban lévők számához viszonyítva rendkívül alacsony, és határozottan kevesebb mint a hamis USA-dollár-bankjegyeké.

Euro-bankjegyek

Az EKB röviddel az euro-készpénz forgalomba hozatala után megkezdte a következő bankjegysorozat előkészítését, főként annak érdekében, hogy folyamatosan a hamisítással szemben jó védelmet nyújtó, modern biztonsági megoldásokkal lássa el a bankjegyeket. Az új bankjegysorozat első címletét várhatóan az évtized végén bocsátják ki, amit meghatározott időközönként követ majd a többi címlet kibocsátása.

Euro-érmék – a nemzeti oldalak

Az euro-érmék összhangja érdekében a Tanács 2003-ban úgy határozott, hogy a forgalomba szánt euro-érmék nemzeti szabványoldala 2008 végéig nem változhat („moratórium”)⁴. Egyes ünnepi alkalmakkor azonban – mennyiségi és gyakorisági megkötések mellett – a tagállamok kibocsáthatnak 2-eurós címletű emlékérmeket. Ezek az emlékérmék szabályos, forgalomba szánt érmék, azt leszámítva, hogy nemzeti oldaluk – amely egy adott ünnepi alkalomról emlékezik meg – eltérő. A tagállamok gyűjtők számára is kiadhatnak érméket, például nemesfémérméket, de ezek csak a kibocsátó országban számítanak törvényes fizetőeszköznek és nem forgalomba szánt érmék.

A Tanácsnak a forgalomba szánt euro-érmék nemzeti oldaláról szóló jövőbeli határozata – amelyet a moratórium 2008-végi lejáratát megelőzően meg kell hozni – igen fontos, és ezért nagy gondossággal kell előkészíteni. A Bizottság az euro-övezeti lakosság tárgybeli véleményének és preferenciáinak megismerése céljából 2007 folyamán felmérést fog indítani.

Euro-érmék – a közös oldalak

Módosították az öt nagyobb címletet, amelyeken a közös oldalon a korábbi EU-15 országainak térképe szerepelt. Az új közös oldalú érméket elsőként, 2007. január 1-jétől bevezető ország Szlovénia lesz. Az euro-övezetbe az első hullámban belépő tizenkét országban előkészületek folynak az új érmék gyártására. Legtöbbjük már 2007 folyamán áttér az új közös rajzolatra, néhányan pedig legkésőbb 2008-ban csatlakoznak majd.

3.3. A bankjegyek és érmék gyártása és tárolása – fokozott hatékonyság

Az euro-bankjegyek gyártását decentralizált alapon, összevonással (pooling) szervezik annak érdekében, hogy a méretgazdaságosság elérésével növeljék a hatékonyságot. E rendszerben az EKB a gyártást évente az euro-övezeti nemzeti központi bankokhoz rendeli, az egyes

⁴ Kivéve, ha változás történik az érmén szereplő államfő személyében.

címleteket korlátozott számú nyomda gyártja és az egyes nemzeti központi bankok csupán egyetlen vagy kevés címlet gyártásáért felelősek. Az euro-bankjegyek folyamatos kínálatát az euro-bankjegyek logisztikai készletei és egy közös stratégiai készlet, az euro-rendszer stratégiai készlete (Eurosystem Strategic Stock (ESS)) biztosítja. A készleteket többek között az euro-övezethez csatlakozó tagállamokban az euro bevezetéséhez szükséges euro-bankjegyek kezdeti mennyiségének biztosítására használják, mint például Szlovénia esetében 2007. január 1-jétől. Az EKB ezenkívül iránymutatást fogadott el az euro-rendszerben a bankjegyek beszerzésére vonatkozó egységes beszerzési eljárás (single Eurosystem tender procedure, SETP) létrehozásáról amelyet legkésőbb 2012-től alkalmaznak.

Az euro-érmék gyártása nemzeti hatáskörbe tartozik. Mivel a döntések decentralizált alapon születnek, elveszik az összevonásból, nevezetesen a gyártás és/vagy tárolás összehangolásából eredő hasznok és hatékonyságnövekmények egy része. A jelenlegi szabályozás például nem zárja ki, hogy egyes országok pótlólagosan érméket gyártsanak, noha más országoknak ugyanabból a címletből elfekvő készleteik vannak. Ezért meg lehetne vizsgálni a rendszer tökéletesítésének lehetőségét, főként a három legkisebb címlet (1-, 2- és 5-centes érmék) tekintetében, amelyek együttesen az új érmék gyártásának átlagosan 80%-át adják. A kibocsátásukból származó monetáris bevétel csekély, míg az gyártási költségek és a járulékos kiadások (szállítás, csomagolás stb.) a névértékhez képest magasak. Mivel a különböző nemzeti oldalak bizonyos mértékben akadályozzák az érmekészletek országok közötti cseréjét vagy átadását és valószínűleg a tömeggyártás hatékonyságának javítását, lehet, hogy néhány tagállam fontolóra veszi a „szabvány” nemzeti oldalú aprópénzek bevezetését, hogy ki tudja elégíteni a három legalacsonyabb címletre vonatkozó szükségletét. Fel kell térképezni szinergia teremtésének és/vagy kiaknázásának lehetőségét az érmegyártásban és -tárolásban, az EKB-val együttműködve annak e területen szerzett tapasztalatait kiaknázandó.

3.4. Az euro-érmék rendszeréhez kapcsolódó közös kiadások

Az euro-érmék rendszerének néhány eleme az euro-övezeti tagállamok közös és összehangolt fellépését igényli, főként a kutatás és a fejlesztés, az információcsere stb. területén. Tisztán gyakorlati okokból célszerűbbnek és hatékonyabbnak tűnik e közös fellépéseket egy közös költségvetésből finanszírozni (csakúgy, mint az euro-bankjegyekhez kapcsolódó, az EKB által finanszírozott hasonló tevékenységek esetében), hogy a közös intézkedések végrehajtása vagy akár tervezése előtt ne kelljen a különböző nemzeti hozzájárulások beszedésére várni. Ezért meg kell vizsgálni a közös érdekű, euro-érmékkel kapcsolatos projektek és tevékenységek finanszírozására szolgáló elkülönített uniós költségvetési sor létrehozásának lehetőségét.

3.5. Az euro-bankjegyekből és -érmékből származó monetáris bevétel

A forgalomban levő készpénz bevételi forrás a kibocsátó hatóság számára (ez a bevétel a monetáris bevétel vagy seignorage). Az euro-bankjegyek esetében a bevételt összevontan szedik be, majd az egyes országok GDP-jén és lakosságán alapuló speciális kulcs arányában felosztják az euro-övezeti nemzeti központi bankok között. Az euro-érmék esetében más a helyzet, mivel a bevételt (amely nagyjából az érme névértéke és a gyártási és forgalomba hozatali költségek különbsége) az érmét kibocsátó ország szedi be. Ez a megoldás ugyanolyan kielégítő, feltéve hogy az euro-érmék nem áramlanak nagy mértékben „nettó” módon a tagállamok között (azaz egyes országokba rendszeresen befelé, másikatól rendszeresen kifelé), amely esetben a jelenlegi rendszer meghatározott (egyedi vagy általános jellegű) módosításra szorulna.

3.6. Az euro pénzhamisítás elleni védelmének kerete

Az euro-bankjegyek és -érmék bevezetése, tizenkét tagállamban és több harmadik országban való forgalomba hozatala összehangolt, a nemzeti hatásköröket meghaladó erőfeszítéseket tett szükségessé a valuta pénzhamisítás elleni védelme érdekében.

Bár az euro védelme elsődlegesen továbbra is a tagállamok feladata, a pénzhamisítás elleni erőfeszítések támogatására transznacionális együttműködést hoztak létre. Ennek feladatköre megoszlik az Európai Bizottság/Európai Csaláselleni Hivatal (OLAF), az EKB, az Europol, az Eurojust és az Interpol között.

Alapként európai szintű, hatékony jogi keretet fogadtak el az általános védelmi szint növelése és e terület nemzeti jogszabályainak harmonizációja érdekében. A nemzeti bankjegyszakértői központok (NAC) és a nemzeti érmeszakértői központok (CNAC) szorosan együttműködnek az EKB Európai Bankjegyszakértői Központjával (CAC) és a Bizottság/OLAF Európai Műszaki és Tudományos Központjával (ETSC) annak érdekében, hogy azonosítsák, megvizsgálják és bevonják a forgalomból a hamis euro-bankjegyeket és -érméket, miközben intézkedések születtek a büntetőjogi szankciók megfelelő szintű harmonizációjának befejezésére és megvalósítására.